

ÖREBRO UNIVERSITET

Grundlärarprogrammet, inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3
Svenska språket

Svenska, Självständigt arbete, avancerad nivå, inriktning f-3, 15 högskolepoäng
VT 2015

Högläsning

- mer än att förmedla en boks innehåll?

Louise Blom

Handledare: Pär-Yngve Andersson

Abstract

According to the survey I made among third grade pupils, several answered that it was the proximity that they appreciated with reading aloud. This answers the part of my question formulation, regarding whether reading aloud means more than conveying the content of a book. A common answer was also that it is easier to understand the book when someone reads it aloud, which is confirmed by authors on the topic. Instead of focusing on passing through the text the kids can concentrate on the content of the book.

In my survey I wanted to get the answer to how many students in third grade who still is confronted with book reading aloud. It turned out to be 79% still getting books read aloud at home, in school it happens weekly or occasionally. That's a fairly good result comparing to the official recommendations. Never stop reading to your kids, many authors say, for example Mem Fox (2003) and Elisabeth Körling (2013).

Regarding the interest for book reading aloud it as well seems positive in the classes I have met. The majority of the students, with the exception of only five, says that they enjoy book reading aloud, and 77% states that they want someone to read to them. The kids taking the survey has been between nine and ten years old and usually choose a regular book with chapters when they are about to read themselves, as well as when someone is about to read aloud to them. The language is created in cooperation with others.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Inledning.....	4
Syfte.....	5
Frågeställning	5
Tidigare forskning.....	6
Vad är högläsning?	6
Stimulera språkutveckling	6
Det mänskliga mötet	8
Dagens teknik	9
Högläsning som social inlärningsprocess	10
Att utveckla sitt ordförråd	12
Men hur ska man läsa då?.....	15
Hur lär sig barnen läsa?	16
Social aspekt av högläsning och inläring – ur en negativ synvinkel	16
Metod.....	18
Metodval	18
Urval till enkätundersökning	18
Forskningsetiska aspekter	19
Utformning av enkät	19
Sökning efter litteratur samt avgränsningar	19
Ett sociokulturellt perspektiv på lärande	20
Sammanställning av enkätundersökning	21
Grupp A.....	21
Grupp B	22
Grupp C.....	24
Resultatet mellan grupperna.....	26
Sammanfattande kommentarer om enkäten	26
Diskussion.....	29
Resultatet från enkätundersökningen i relation till vad forskningen säger.....	29
Hur kan högläsning i skolan försvaras utifrån skolans styrdokument?.....	32
Vad bidrar högläsning till utifrån ett språkinlärningsperspektiv?.....	34
Vilka sociala aspekter kan sättas i samband med högläsning.....	35
Metodkritik.....	37
Sammanfattning	38
Referenser	39

Bilaga 1 41

Inledning

Intresset för högläsningens goda effekter väcktes hos mig då jag för ett tag sedan läste en artikel som presenterade en undersökning som visar att föräldrar läser allt mindre för sina barn idag än för tio år sedan (Lennström, 2013). Dessutom visar undersökningar att läsförmågan hos svenska elever sjunker, och att flera elever idag inte når upp till basnivån i läsförståelse, vilket ses som en grundläggande kunskapsnivå för fortsatt lärande. Även inställningen till läsning har försämrats (Skolverket, 2010, 2013). Detta sätts snart i ett samband.

Ingvar Lundberg (2010) är professor i psykologi vid Göteborgs universitet och forskare inom läsning. Han menar att en god läsförmåga är en avgörande framgångsfaktor för att lyckas inom skolan och i vårt samhällsliv. Språket har en avgörande social och kommunikativ roll, men ger oss även tillfälle att leva oss in i en annan tid och möjligheten att förmedla kunskap. I *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Skolverket, 2011) förmedlas att skolans uppdrag är att stimulera den enskilda individen till att utveckla sina kunskaper att kommunicera, och skolan skall också bidra till att eleven får tilltro till sin egen språkliga förmåga. Dock är det inte bara skolan som har möjlighet att påverka barnens läsförmåga. I rapporten framgår föräldrarnas betydelse som förebilder och modeller för sina barn och deras livslånga förhållande till böcker (Skolverket, 2010, 2013).

Mitt eget intresse för läsning grundar sig i min barndom. Mina föräldrar skapade tidigt en lust hos mig för att läsa, och högläsning var en naturlig del av nattningsproceduren hemma hos oss så länge jag kan minnas. Varje födelsedag och jul under min uppväxt innebar att få en ny bok i present, och jag tror detta har satt sina spår i mitt förhållande till böcker.

Många föräldrar har idag precis som jag högläsning som en naturlig avslutning på kvällen, framförallt innan barnen själva kan läsa. Men hur blir det sedan? Är det så att högläsningen endast går ut på att förmedla en boks innehåll, eller finns det andra kvalitéer med att läsa tillsammans?

Syfte

I två utvalda klasser i årskurs tre avser jag att undersöka hur frekvent högläsning är i hemmet och i skolan efter det att barnen själva lärt sig läsa. En intressant aspekt jag vill uppmärksamma är hur barnen själva upplever högläsningen, och om det på så vis verkar finnas andra värden i att läsa tillsammans än att bara förmedla en boks innehåll. Ser forskningen ett samband mellan språkinlärning och högläsning, och kan högläsning på så vis bli ett redskap för att utveckla barns läsförmåga och ordförråd?

Utifrån min syftesbeskrivning formulerar jag min frågeställning enligt följande.

Frågeställning

1. I hur stor utsträckning möter eleverna i de klasser undersökningen avser fortfarande högläsning hemma och i skolan?
2. Kan högläsning bidra med något mer än att förmedla en boks innehåll?
  - Utifrån ett språkinlärningsperspektiv?
  - Utifrån sociala aspekter?

Tidigare forskning

Vad är högläsning?

Att muntligt framföra en text samt konsten att levandegöra ett textinnehåll, det är vad högläsning handlar om enligt författarna Synnöve Prage & Per-Olov Svedner, före detta universitetslektor i svenska (2000).

Högläsning innebär kort och gott att någon läser högt medan andra lyssnar och i vissa fall har man en text att följa med i framför sig. När man väl knäckt läskoden så är det så klart bra att få öva upp sin egen förmåga i läsning, men att lyssna till en god läsare har flera andra effekter och poänger. Till exempel så kan uppläsning av en text skapa en annan sorts upplevelse för åhöraren, genom intonation, inlevelse och tydlighet. Författarna tar även upp vikten av placering och kontakt när man läser tillsammans. Ögonkontakt och ett genuint intresse, både för dem man läser för och för det man läser, är andra sociala viktiga aspekter enligt Prage & Svedner (2000).

Stimulera språkutveckling

En av de psykologiska förmågor som betonas i *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Skolverket, 2011) är elevens självförtroende. Med denna grundläggande förtroende till sig själv vågar man tala inför andra, och vågar man öva och försöka så utvecklar man sin förmåga. En grund till denna självförtroende är ett gott ordförråd. Ordförrådet utvecklas genom bland annat högläsningen (Prage & Svedner, 2000). Den värld som dagens barn föds till är fylld av texter och bilder av olika slag skriver författarna Kerstin Dominković, Yvonne Eriksson och Kerstin Fellenius (2006). Dominković är fil.mag i specialpedagogik med en stor kunskapsgrund inom läs- och skrivutveckling, Eriksson är fil.dr i konstvetenskap och Fellenius är fil.dr i pedagogik och lektor i specialpedagogik. Att kunna tolka och tillägna sig den information som sprids på detta sätt menar de är en förutsättning för att klara sig i samhället. Idag vet man genom forskning att barn som tidigt fått höra mycket högläsning fått bättre förutsättningar att ta makten över sitt språk och påverka sina liv. Sue Palmer heter en brittisk författare och expert på barns utveckling. Hon anser att det är bortkastad tid att öva in alfabetet med små barn, det är högläsningen som ger resultat. Palmer menar att barn vars föräldrar läst för dem ligger före andra barn i utvecklingen när det gäller språk och kommunikation (Palmer, 2006).

Trots att forskare ser sambandet mellan barns tidiga möte med skriftspråket och skolresultat så visar undersökningar att vi högläser allt mindre för våra barn, skriver författaren och debattören Elisabeth Körling (2013). Enligt en undersökning som Läsrörelsen (<http://www.lasrorelsen.nu/>) och Junibacken (<http://www.junibacken.se/>) gjort så läser föräldrar betydligt mindre för sina barn idag än vad de gjorde för tio år sedan. Siffrorna som tagits fram visar att idag läser endast 35% av föräldrarna för sina barn varje dag, jämfört med 70% för tio år sedan (Lennström, 2013).

Motivet till varför man läser för barn kan vara olika. I vissa familjer är det en tradition att läsa innan sänggående, för andra är det en hjälp att varva ner. I skolan har läsningen ofta ett annat motiv som en del i undervisningen. Oberoende av vilket motiv man har till högläsning, så är den alltid lika meningsfull. Författarna framhåller att det finns en stor mängd av olika forskningsrapporter som alla visar på vilka effekter vuxnas läsning för barn har. Med effekter menar de olika kunskaper och redskap som påverkar barnens utveckling på lång sikt i förhållande till det samhälle som är inriktat mycket på skriftspråket (Dominković m.fl., 2006). En effekt kan till exempel vara att tidigt uppfatta olika fonem, vilket är början till att kunna läsa. Betydelsen av ord och förhållningssätt till ord är en annan aspekt. Förståelsen för grammatiska strukturer och förmågan att greppa ett språkssystem, alltså språk- och literacyförmåga, märks av senare i skolan hos barn som fått högläsning i hemmet enligt Dominković m.fl. (2006). Den berättarkunskap som barnen visar redan innan skolstart sätts i stark relation till detta, och relateras senare till den läskunskap eleven visar vid skolstart.

I och med högläsning stimuleras barnens fantasi och de bygger upp en förståelse för det förutsedda händelseförloppet i en berättelse. Författarna Dominković m.fl. refererar till Karin Taube, professor emerita, (Taube, 1993, refererat i Dominković m.fl., 2006) som gjort en undersökning av läsförmågan hos elever i årskurs tre. Hon hävdar att de förkunskaper som eleverna fått hemifrån i form av högläsning påverkar mer än insatserna som görs i skolan. Resultatet av undersökningen Taube gjort var att de som fått högläsning hemma läser betydligt bättre än andra elever.

Genom högläsning kommer barnen i kontakt med skriftspråket, vilket är ett annat språk än det verbala språket. Goda kunskaper inom skriftspråket är en förutsättning för att klara av skolan, anser också Ekström (2004). Martin Ingvar, hjärnforskare, menar att skolan svikit barnen på senare år, och även han instämmer i att för att nå framgång i skolan så krävs det en lyckad språkinläring. Det krävs enligt Ingvar en högre kompetens hos lärarna i grundskolan, och fokus bör läggas på läs- och skrivinläring. Att allt fler barn har svårigheter med läs- och

skrivinläring beror enligt honom på bristande pedagogik. I en modern skola behövs det modern pedagogik, och betygen i skolan kan ses som ett mätinstrument för hur väl pedagogiken fungerat, skriver Ingvar (2014).

Varje enskild elev kan ha olika sätt att ta till sig den skrivna texten, vilket förutsätter en varierad undervisning. Högläsningen är en viktig del i att lära eleverna om språket, och träna dem i att tänka och lyssna (Körling, 2013). Läroplanen för grundskolan (Skolverket, 2011) säger att undervisningen i svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk. De skall även utveckla tilltro till sin egen språkförmåga, något som även kan beskrivas som språklig kompetens. Detta ses som en nyckelkompetens för ett livslångt lärande, och man vill uppmärksamma språkande i flera sammanhang än skolan, t ex i hemmet (Skolverket, 2010). Språklig kompetens sägs utvecklas då barn får vara språkligt aktiva och utnyttja kunskaper och färdigheter i olika situationer och sammanhang. Språkförståelsen blir på så vis en förutsättning för att aktivt kunna delta i sociala sammanhang, till exempel att ta emot instruktioner eller planera inför starten av en gemensam lek (Ekström, 2004).

Det mänskliga mötet

Körling (2013) menar att högläsning är en gemenskap där vi delar något, och enligt henne är det en gemenskap som bör fortgå även efter att barnet blivit läskunnigt. Också Ekström gör gällande att högläsning är lika viktigt för barn som kan läsa som för barn som inte är läskunniga, och har inget med ålder att göra. En av fördelarna med högläsning är bland annat att den som lyssnar inte behöver lägga någon energi på att forcera texten själv, utan kan ge sig hän åt berättelsen.

Vi bör vara generösa med att högläsa och på så vis dela med oss av det vi kan, då en del av grunden till läsning sker just i det mänskliga mötet. För läsning är så mycket mer än att förmedla ett innehåll i en bok. Vår fulla uppmärksamhet riktas till barnen, vi ger dem vår tid, menar Körling (2013).

Det är i den muntliga världen som barn bygger sina ord och ser ordens gemenskap. Genom högläsningstunden ger vi barnet möjlighet att samtala, fråga och tänka tankar, menar Lundberg (2010). Bokstäverna har något att säga, och genom att vi läser dem får de liv. Genom högläsningen får vi så mycket – grammatik, genrer, begrepp och ordförråd (Lundberg, 2010). Skriftspråkets konventioner befästs, det vill säga att man läser från vänster till höger, uppifrån och ner och så vidare. De skrivna orden formuleras tydligare vid läsning än vid vanliga samtal, vilket ger en tydligare bild av ordens uppbyggnad och skriftspråkets egenart.

Ordförrådet utvecklas hos barnet och vetskapen om hur en berättelse är uppbyggd ger en god beredskap inför deras egen läsutveckling i framtiden (Lundberg, 2010).

Högläsning är inte att tala, utan det handlar snarare om att tala skriftspråk och vi får mycket gratis genom att bygga denna bro in i skriftspråket. När varje ord i den lästa texten uttalas med en distinktion och tydlighet blir högläsaren en modell för hur språket är uppbyggt (Körling, 2013). Genom högläsning så utvecklas dessutom en intellektuell vana av att använda texter, och man utvecklar en vana av att vara uppmärksam och följa med i en handling (Lundberg, 2008). Men högläsning bör inte bli ett projekt i familjen för att hjälpa eleven att nå framgång i skolan, utan bör fortsätta att vara en stund av närhet, lugn och ro (Körling, 2013).

Dagens teknik

Idag tar tekniken allt större plats i våra hem, vilket inte är att förakta på något sätt. Med teknikens hjälp kan vi visualisera en text och göra flera elever delaktiga i bokens bilder genom till exempel projektorer. Via datateknik kan eleverna följa med i texten, se orden, följa med i bilder och upptäcka meningsbyggnad, och på så vis kan tekniken vara en hjälp för att utveckla barnens läsförmåga. Men Läsrörelsens (<http://www.lasrorelsen.nu>) ordförande och projektledare Elisabet Reslegård, menar att även om tekniken kan vara ett gott komplement, så finns det inget som faktiskt kan ersätta att vi umgås med våra barn. Läraren, eller föräldern, kan aldrig ersättas (Körling, 2013).

Sue Palmer, som är en brittisk författare och expert på barns utveckling, understryker att högläsning handlar om interaktion som inte går att ersätta med ipads och dvd-filmer. Sen behöver inte tv-tittande vara endast av ondo, då det faktiskt finns program som kan lära barnen något menar författaren Mem Fox. Hon tar även upp frågan om vilka konsekvenser olika sorters tv-program kan ha för barnet. Man bör till exempel vara observant på *vilka* program barnet tittar på, och *när*. Om barnet ska se på tv på morgonen innan skolan anser Fox att det bör vara den ”sortens program som behandlar barn som intelligenta, vetgiriga varelser och inte som idiotiska konsumenter” (Fox, 2001, s. 119). Hon uttrycker att program av det hetsiga och skrikiga slaget på morgonen kan påverka barnets fortsatta koncentrationsförmåga och möjligheter till inläring under resten av dagen.

Fox (2001) beskriver också att en av de stora fördelarna med tv-tittande är att man inte kan vara bra eller dålig på det. Ingen kan vara bättre eller sämre än någon annan. I skolan däremot vet de flesta elever vem i klassen som är svag respektive duktig i läsning. Många barn

sammankopplar att läsa högt för andra med skam och rädsla. Detta uppkommer när eleverna inte får en naturlig relation till läsning i klassen eller ständigt blir rättad när de läser fel. Det är inte svårt att förstå att man föredrar att titta på tv istället för att läsa när man är ledig ifall man har en negativ känsla för att läsa. Fox (2001) anser att vi bör fundera över hur vi kan locka barnen till att läsa mera istället för att hetsa upp oss över att de ser mycket på tv, och på så vis hjälpa dem att bli mer bekväma med sin läsning. Finns det någon plats i hemmet för lugn och ro, med bra lyse och mysig sittplats där barnet kan läsa utan att störas av en tv-apparat? Det vill säga en plats som uppmuntrar till att läsa istället för att se på tv.

Ju mera barnet får utveckla sina tankebanor genom språket i samtal och läsning, desto bättre kommer hen klara sig både socialt och inlärningsmässigt, menar författaren. Denna utveckling sker i samspelet med andra, och inte genom att titta passivt på tv. Genom tv:n blir man bara talad till, man talar inte med den, och därmed uteblir samspelet (Fox, 2001).

Högläsning som social inlärningsprocess

Den roll föräldrarna har när det gäller barnens framgång i skolan skall inte underskattas enligt författaren Körling (2013). Den vuxna bör fungera som en modell för att demonstrera den glädje som läsandet ger, och på så vis kan man även se den sociala inlärningsprocessen skriver Lundberg (2008).

När ett barn får höra sagor, faktatexter eller artiklar så lär de sig att genom det skrivna ordet finns något att berätta. Men de lär sig även intonationens påverkan av texten. Hur låter någon som är arg, hur låter rösten när någon är ledsen, rädd eller förälskad? Man lär sig på så vis hur man kan höra vad någon annan känner. Som lyssnare får man möjlighet att möta det läskiga tillsammans med den som läser, och på så vis kan skrämmande saker te sig mindre farliga. Att högläsa tillsammans kan ge en ingång till att diskutera de här känslorna, och fantisera eller diskutera hur händelsen kan förlöpa eller utvecklas genom boken (Körling, 2013).

Barn tillägnar sig språket genom relationer. Det lilla barnet tolkar och bekräftas av den vuxne, och utvecklar på så vis sin ordförståelse. På samma vis utvecklar gemenskapen även skriftspråket.

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt språk är betydelsefullt för att kunna förstå och inverka i ett

samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. (Skolverket, 2011, s. 222).

Lundberg (2008) uttrycker åsikten att med en bok är man mindre ensam genom att författaren i boken berättar, bekräftar och utmanar sin läsare. Egna tankar och grubblerier kan för en stund glömmas bort när man försjunker i läsningen. Bara av den anledningen kan högläsning även för äldre elever vara nog så viktig, inte minst när hormoner och problem kan kännas övermäktiga. Högläsningen kan bli något som knyter en grupp samman, och gemenskapen finns i boken. Skolans roll är att ge elever ett meningsfullt lärande, och en inre känsla av kunna något och växa med förväntningarna (Skolverket, 2011).

Att veta vad någon tänker kan te sig väldigt svårt, men vid läsning har vi tillfälle att få reda på vad som rör sig i barnets huvud just då. Genom att ställa frågor till barnet om bokens fortsättning, vad hen tror ska hända på nästa sida och diskutera vad som händer så hjälper vi barnet att lära sig att tänka högt. Vi får en inblick i barnets sätt att resonera och barnet utvecklar en förmåga till självreflektion och eftertanke (Lundberg, 2008).

Berättelsernas magi utvecklar lekfantasi, och lek är i sig väldigt utvecklande för barn. Att bara leka bidrar till att öva sin självständighet, samarbetsförmåga och sin motorik. Leken bidrar till att eleverna får träna flexibilitet, turtagning och mycket mer (Körling, 2013).

Vill vi att våra barn ska förstå vad skriftspråket är och betyder måste vi högläsa för dem, öppna stängda böcker och ge skrivet språk kött och blod och låta berättelser berättas. Vi kan resa i böcker, från dåtid till nutid och tillbaka igen. Vi kan känna med dem som känner i boken. Vi utvecklar vår empati och förmåga att byta perspektiv. Vi lär oss om andra kulturer. Vi lär oss att tänka. Lär oss hur det är att vara människa. (Körling, 2013, s. 27)

Författarna Dominković m.fl. (2006) tar också upp den känslomässiga kontakt som uppstår mellan föräldrar och barn. De komponenter som författarna beskriver att man kan observera i samband med högläsning är ”*dialog, närhet, gemensamt fokus och gemensam tid*” (Dominković m.fl., 2006, s. 17). Detta är komponenter som även inverkar vid andra samspel, så väl när barnen är små som i det vuxna livet. Även här tar de, precis som Körling (2013), upp den gemensamma leken som exempel. Barnen behöver dessa komponenter för att kunna samspela, föra dialog och dela ett gemensamt fokus. Dialogerna i relation till boken utvecklar alltså inte bara ordförrådet utan även den kommunikativa förmågan.

Den kroppskontakt som högläsning ofta innebär när man läser tillsammans hemma genererar en känsla av trygghet och gemensamt fokus. Gemensam tid gynnar den fortsatta relationen och aktualiserar behovet av att kunna ge odelad uppmärksamhet en stund. Den inlärningssituation som skapas vid dessa tillfällen av högläsning har en viktig effekt för barnets fortsatta kommunikativa utveckling, menar Dominković, Eriksson & Fellenius (2006).

Att interagera med andra innebär en anpassningsprocess ifrån två håll. Denna interaktion är en del av socialiseringsprocessen hos barn. Vid de dagliga och vardagliga samtalen utvecklas värderingar och språkbruk hos barnet. Hela tiden bearbetas nya erfarenheter och information hos barnet. Genom skriftspråksinriktade aktiviteter kan familjen påverka barnens intresse för till exempel läsning. I samspelet som då uppstår stimuleras barnet till kommunikation genom ett gemensamt fokus, vilket i det här fallet är boken. I enlighet med den sociokulturella teorin menar Vygotskij att ”vuxna som lyckas skapa kommunikativa stöttor för ett barn ger barnet goda utvecklingsbetingelser” (refererat i Dominković m.fl., 2006, s. 25). När föräldrar och barn delar en läsupplevelse ges gemensamma referenser som kan ge kunskap om var barnet befinner sig och hur det kan utvecklas vidare.

Att utveckla sitt ordförråd

Detta avsnitt bygger på boken *Läsningens psykologi och pedagogik* (Lundberg, 2010).

Lundberg beskriver att ett människobarn redan från födseln har en stor utvecklingsuppgift framför sig. Fram till en ung vuxenålder ska barnet ha lärt sig uppemot 50 000 ord. Barns ordförråd utvecklas olika snabbt, och självklart finns stora individuella variationer. En amerikansk studie som Lundberg presenterar i boken visar ett resultat som innebär betydande skillnader mellan barn med högutbildade föräldrar och barn med föräldrar i arbetaryrken.

Skillnaden mellan barns aktiva ordförråd kan skilja på uppemot 400 ord. Barn med lågutbildade föräldrar, eller föräldrar med socialbidrag, hade vid undersökningen en sämre vokabulär. Skillnaden kunde förklaras utifrån vilken språklig stimulans barnet får i sina respektive hemmiljöer. Den språkliga kommunikationen som registrerats upp till barnens treårsdag hos högutbildade föräldrar visade ett genomsnitt på en stimulans av uppemot 33 miljoner ord. Detta kan jämföras med den språkliga stimulans som barn till föräldrar med lågutbildade föräldrar får. Dessa föräldrar har vid samma ålder exponerat sina barn för knappt 10 miljoner ord.

Förutom att det vid tillfället för registreringen fanns en markant kvantitativ skillnad, så var där också en påfallande kvalitativ skillnad. I de högutbildade hemmen gavs uttryck för tillit, uppmuntran och beröm i samtalen, medan i hemmen med lågutbildade föräldrar präglades kommunikationen av förbud och negativa anklagelser till barnen. En sådan negativ språkmiljö kan på lång sikt ge konsekvenser för barnets självbild.

Konsekvenserna som dessa påtagliga sociala skillnader ger borde kunna jämnas ut genom ett medvetet pedagogiskt arbete redan i förskolan, anser Lundberg. En förutsättning för det arbetet är välutbildade pedagoger som förstår värdet i att utveckla barnens språk. Att lära sig ord kan vara helt avgörande för ett barns fortsatta språkutveckling och har även en social funktion. Utan en utvecklad vokabulär får man inte samma möjligheter att lösa konflikter och argumentera för sin sak.

Ett barns språkutveckling sker i ett kommunikativt och socialt sammanhang. Det vi gör tillsammans med barnet utvecklar och bekräftar ordets mening och ger ett facit över innebörden i det vi säger. Detta kallas en situationsbunden kommunikation. För att hjälpa barnet att utveckla sitt språk ska vi också hjälpa till att med ordens hjälp förflytta oss bortom tid och rum. Genom att läsa och berätta sagor uppmuntras barnet till detta och får tillgång till språkets oerhörda symboliska kraft.

Långt innan barnet börjar med läsundervisning i skolan utsätts det för en språklig socialisering i samhället, vilket ger en beredskap inför de krav som komma skall i skolan. Skriftens konventioner med till exempel läsriktning och bokstäver introduceras redan när barnen får höra sin första saga läsas högt för dem. Enligt Lundberg ger högläsning goda möjligheter att utveckla sitt ordförråd. Att redan från tidig ålder sitta i en förälders knä, bläddra systematiskt och lära sig att boken följer en viss ordningsföljd gör att barnen utvecklar en uppfattning om hur en berättelse är uppbyggd. Att läsa uttrycksfullt, och med rätt tempo och betoning, är verktyg för att man som läsare ska bevara barnets uppmärksamhet. Lundberg talar om ett samspel mellan läsare och åhörare. Ett aktivt samspel med barnet har visat sig stimulera barnets språkutveckling mer än endast högläsning utan kontakt och tid för samtal. Barnet ska ges möjlighet att associera vissa episoder i berättelsen till sina egna erfarenheter.

Den sociala aspekten väger tungt i sammanhanget, då ”barnets obändliga lust och strävan att vara i kontakt med andra är en förutsättning för den språkliga utvecklingen” (Lundberg, 2010, s. 35). Högläsning främjar ordförrådets utveckling genom att barnet tidigt får vidga den språkliga koden ifrån att endast möta samtalsspråket som är bundet till här och nu, vilket gör

att mötet med skriften i skolan sedan blir lättare och mer naturligt (Lundberg, 2010).

Författarna Dominković m.fl. (2006) menar att genom samtalen som uppstår kring berättelsen utvecklas också förmågan att reflektera över en texts innehåll. Att tillsammans diskutera innehåll och betydelse ger andra möjligheter att träffa på nya ord än vad vanligt vardagssamtal ger. Att kunna relatera till händelser och ord bortom här och nu utvecklar ordförrådet samt sättet att tänka.

Det finns en medfödd förmåga att utveckla sitt språk. Barnets språkutveckling är inte en plötslig process, utan något kontinuerligt som börjar redan som spädbarn. För att språket skall utvecklas behövs en emotionell kontakt och en ömsesidig anpassning med återkoppling. Man menar att inlärning och utveckling står i relation till varandra från att det barnet föds, och genom språket utvecklas tänkandet. Ett tidigt och varierat språkbruk ger enligt Dominković m.fl. (2006) goda förutsättningar för en bra språkutveckling. Samspelet kan dock se olika ut i olika familjer. Om barnet avfärdas i sina försök att fråga eller kommunicera så uteblir en del av socialisationen, och därmed även en del av högläsningens effekter. Genom att vara engagerad, ha inlevelse i berättelsen och ställa intresserade frågor hjälper man barnet att utveckla sitt tänkande ett steg till.

Författaren Mem Fox (2003) skriver att det är lättare att förebygga att människor får läs- och skrivsvårigheter, än att hjälpa dem när de redan fått dem. Fox uttrycker precis som Dominković m.fl. (2006) att det här förebyggande arbetet börjar redan vid födseln. Hjärnan hos barnet utvecklas genom all stimulans det får. Vid ett års ålder har barnet lärt sig alla de ljud som dess modersmål består av. Det är därför vi har svårt att lära oss nya språk och tala som en riktig infödd senare i livet, eftersom grunden läggs så pass tidigt. Detsamma gäller läsutvecklingen påstår författaren. Grunden för läsinlärningen läggs då man sjunger, läser och talar med det lilla barnet. Att tala kärleksfullt med våra barn innan tre års ålder har visat sig inte bara utveckla talet, utan även ha en positiv inverkan på intelligensen hos barnet. Desto mer vi samtalar med barnen, ju intelligentare blir de enligt Fox (2001), och samtalen grundar sig gärna i högläsningen. Fox menar att ”experterna” (Fox, 2001, s. 23) säger att ett barn behöver höra tusen berättelser innan de själva kan lära sig att läsa. Högläsning innebär att få tillgång till språket i en överartikulerad form och ger en rikare vokabulär än det talade språket. Talet och skriften skiljer sig åt på så vis att skriven text har syntaktiska konstruktioner som sällan används i talat språk. Barn som får möta högläsning har också en annan möjlighet att utveckla ett mer långsiktigt intresse för läsning.

I dagens samhälle som består av arbetande föräldrar och pressade scheman så tycker Fox att man kan se högläsningstunderna som ett sätt att få tillfälle att sitta ner och prata med sitt barn. Det bästa en förälder kan göra är att få läsningen till en vana. Att läsa för barnet redan från början förhindrar enligt Fox läsproblem senare i livet. Förutom att läsa högt i lugnande syfte, i syftet att skingra oroliga tankar eller för att fördriva tiden en stund i väntan på att tandläkaren ska ropa upp vårt namn, så är det viktigt att göra en ritual av läsningen varje kväll. Barn uppskattar det förutsägbara och trygga i livet, vilket rutiner bidrar till. Förutom att man kan läsa högt lite när som helst och var som helst, så måste man läsa varje kväll tycker författaren. ”Den bästa tidpunkten att börja läsa högt för sina barn är den dag de föds” (Fox 2001, s. 34). Börja dagen de föds och sluta aldrig, fortsätter hon sedan. Även när barnet själv knäckt läskoden så kan vi hjälpa dem att upptäcka text de själva kanske inte skulle upptäckt. Att läsa högt är ett enkelt sätt att utveckla anknytningen till sitt barn, därför bör vi läsa så länge vi får.

Men hur ska man läsa då?

Fox (2001) uttrycker att de som inte själva har haft någon som läst för dem när de var barn har kanske svårare att förstå hur det kan gå till. Men det är ganska lätt. Ta en bok, ett barn och sätt er bekvämt. Poängen är bara att vara närvarande och att läsa med inlevelse. Vi höjer rösten, sänker rösten, betonar vissa ord och viskar andra när vi läser. Vi ska läsa med melodi istället för mekaniskt, och låta känslan boken förmedlar lysa igenom. Ju trevligare upplevelsen blir, dessutom mer gillar barnet att läsa, och desto mer vill hen försöka att läsa själv, vilket den så småningom kommer att lära sig. Vi ska vara oss själva. Det handlar inte om undervisning i hemmet, utan en mysig stund.

Ekström (2004) har skrivit om metodik vid högläsning. Hon menar att högläsning i skolans värld inte ska vara något som skall drunkna i andra aktiviteter, eller användas som en utfyllnad när det blir tid över. Ekström (2004) anser att man ska ta uppgiften att läsa högt seriöst, och förbereda sig innan. Hur vill boken bli läst och vad har den för budskap? Allt detta är viktigt för att berättelsen ska kunna levereras med rätt inlevelse och passa den du läser för. Har boken bilder är det viktigt att läsa även dem, det vill säga titta, kommentera och notera dem, då de finns där av en anledning och är tänkta att bidra med något till berättelsen. Barn tycker ofta mycket om bilderböcker, men på längre sikt bör barnen även övas till att läsa böcker utan bilder för att på så vis öva upp ett eget inre bildskapande.

Hur lär sig barnen läsa?

Om detta tvistar de lärda. Många ser det som en självklarhet att man börjar med alfabetet och att ljuda bokstäverna en och en. En metod är att börja med berättelser. Därefter ser man orden i berättelsen och till sist lär man sig enskilda bokstäver och ljud. Med ”berättelse-först-metoden” (Fox, 2001, s. 61) har det visat sig att man når bättre resultat, mycket på grund av att det blir mer lustfyllt (Fox, 2001).

Sen återstår nästa sak, vilket är att kunna koppla det man läser till vad det faktiskt står. Läsning är komplicerat på så vis att det inte endast handlar om att kunna uttala ett ord bestående av sammansatta bokstäver, man måste även förstå vad ordet betyder, ge det en mening. ”Att läsa är att *förstå vad det står*” (Fox, 2001, s. 70). Genom att ge barnen erfarenhet av skrift så hjälper vi dem på vägen med läsförståelsen. Skriften befästs genom högläsning. Barn lär sig vad man kan förvänta sig av texten, de lär sig hur en berättelse till exempel är uppbyggd. Exempelvis: ”Så levde de lyckliga...” Är det en berättelse på rim, förstår snart barnet att följande ord bör rimma på det ordet som var på raden innan. Och så vidare. All erfarenhet vi har sedan tidigare, allt vi lärt oss sedan vi föddes, hjälper oss också när vi ska läsa. Vår allmänbildning bidrar till att vi lättare får en förståelse för det vi läser, och inte endast uttalar orden. När barnen har dessa tre delar: skriftens betydelse, den förutsägbara innebörden i språket och allmänbildningen så uppstår läsning (Fox, 2001). Vi förbereder barnets läsutveckling genom något så enkelt som att läsa på baksidan av mjölkpaketet när vi sitter tillsammans vid frukostbordet. Det är där det börjar, skriver Fox (2001).

Att lära sig att läsa och skriva innefattar så mycket mer än att knäcka läskoden. Då läs- och skrivinläring ofta är barnets första och mest konkreta kontakt med undervisning och skolans värld, kommer det troligen även att påverka barnets generella inställning till skolan (Berg, 2011).

Social aspekt av högläsning och inläring – ur en negativ synvinkel

Har man som förälder för avsikt att plantera en livslång positiv relation till läsning hos barnen så behöver vi vara vaksamma på ett par saker. Det måste finnas en lust för det man ska läsa, och här kan en viss kritik riktas till skolans undervisning och de läroböcker som finns. Det är svårt att motivera sig till att läsa om man inte har en bok man har något intresse i, det kan man inte klandra barnen för. Man bör istället fundera över vilka lustfyllda motiv som finns att erbjuda i samband med lästräningen (Fox, 2001).

Ett annat problem Fox tar upp är relationen mellan den vuxne och boken som ska läsas. Om den vuxne finner boken trist, eller rent av uttrycker en avsky mot den – blir det svårt att få en

trevlig stund. Irritationen den vuxne känner för boken kan lätt avspeglas och gå ut över barnet i stället. Är detta en läsövningssituation och barnet fått med boken från skolan för att öva på att läsa hemma, så blir det hemskt orättvist att bli otålig på barnet som kämpar med texten i boken. Detta påverkar så klart barnets förhållande till läsning framöver.

Sen finns de barn som uppskattar högläsningen så mycket att de inte vill lära sig läsa själva, på grund av rädslan att de ska gå miste om stunden när någon läser för dem. Fox skriver att det ofta är barn nummer två eller tre i syskonskaran som upplever detta och har njutit av den här lilla stunden av egen tid med en förälder.

Vissa barn tittar gärna upp och söker bekräftelse eller hjälp i en vuxens ansikte när de fastnar vid ett ord i texten. Här är det viktigt att vi får dem att förstå att det är i texten hemligheten finns, och inte hos oss som står bredvid. Att läsa samma bok högt för dem flera gånger kommer att hjälpa dem att utnyttja den information de redan fått av oss, och den kunskap de har lagrat om språket samt använda sig av den allmänbildning de har angående felsökning när ett problem dyker upp.

När vi lyssnar till barnen som läser högt *för oss* är det viktigt att vi vaktar vårt beteende, menar Fox. Det kan nämligen bli så att vi endast kommenterar felen, och glömmer bort att berömma flytet och de rätt orden. Detta kan ge barnen en felaktig bild av sin förmåga. Hur trötta och stressade vi än må vara, så ska läsningen kopplas till något positivt!

Högläsningen kommer alltid att vara enormt viktig för våra barns lycka, läs- och skrivutveckling och framtid (Fox 2001, s. 128).

Metod

Följande kapitel avser att beskriva mina val av metoder för att samla in data till mitt arbete. Kapitlet innefattar även en kort presentation av de urval jag gjort för min enkätundersökning.

Metodval

Jag har tagit utgångspunkt i min frågeställning, samt hur denna har tagit sig uttryck i syftesformuleringen. Metodvalet diskuterades även tillsammans med min handledare innan materialet började samlas in. Tidigt fattade jag beslutet att göra korta undersökningar i form av enkäter.

Urval till enkätundersökning

Skolan som är underlag för min enkätundersökning är belägen i en central stadsdel i en mellansvensk stad. Jag såg en möjlighet i att använda mig av två klasser i årskurs tre med vardera 22 stycken elever på en skola jag haft kontakt med sedan tidigare i mina universitetsstudier.

Fördelen är att det spar tid när elever, lärare och föräldrar redan känner till vem jag är. På så vis behöver inte en ny relation etableras, vilket annars kan vara en av de största utmaningarna vid kvalitativ forskning. Jag ser även behovet av att komprimera mina resurser utifrån den begränsade tidsram som finns inför uppgiften (K. Yin, 2013).

Denna kvalitativa undersökning som jag gör omfattas av tillräckligt stort material för att besvara mina forskningsfrågor. Resultatet är inte generaliserbart för denna målgrupp men kan ge en viss vägledning, vilket var syftet med undersökningen. En kvalitativ studie skiljer sig från kvantitativa studier på så vis att svaren ger en mer nyanserad bild än de kvantitativa, men detaljerna behöver inte alltid spegla majoriteten.

Att göra en kvalitativ studie innebär att beskriva ett fenomen eller ett sammanhang, samt beskriva hur människor upplever vissa situationer (Larsson, 2011). Dessa aspekter, det vill säga hur människor upplever en situation och det sammanhang de befinner sig i, gör att den här uppsatsen kategoriseras som en kvalitativ studie, trots att man generellt sammankopplar en enkätundersökning med kvantitativa studier (Larsson, 2011).

Den kvalitativa forskningen hjälper till att beskriva sociala och kognitiva processer hos människor i vardagliga situationer. I mitt arbete blir elevernas synsätt synliga helt oberoende av varandra som källor i form av enkätundersökningen. Genom att se sammanhang kring människorna, i det här fallet eleverna, kan vi göra kopplingar till vilka olika sociala beteenden som utvecklas (K. Yin, 2013). De synsätt som framkommer genom enkäten blir betydande

material för uppsatsen då de jämförs med vad den tidigare forskningen presenterar. Genom att göra en enkätundersökning så får jag tillgång till flera olika källor, istället för något enstaka belegg, vilket den kvalitativa forskningen strävar efter (K. Yin, 2013).

Forskningsetiska aspekter

Efter kontakt med respektive klassföreståndare formulerades ett brev till samtliga föräldrar i klasserna, med avsikt att få ett godkännande till att deras barn deltog i undersökningen. I formuleringen av brevet tog jag upp att alla barn förblir anonyma och att allt material kommer att förstöras efter att resultatet av undersökningen sammanställts. Samtliga föräldrar godkände barnens deltagande.

Utformning av enkät

Frågorna i enkäten har utformats utifrån syftesformuleringen i arbetet och utifrån påståenden från tidigare forskning om läsvanor och högläsning hos barn.

Sökning efter litteratur samt avgränsningar

Jag använde mig av Svenska universitetsbiblioteks databas, LIBRIS.

Sökningsförfarandet gick till på så vis att jag använde mig av sökorden:

högläsning + skolan

högläsning + barn + skolan

läs högt

högläsning + barn

Inom det urval jag fick fram så kunde jag direkt sortera bort böcker som inte var relevanta i studiesyfte. Exempelvis presenterade sökningen en rad olika skönlitterära böcker som lämpar sig för högläsning för barn, vilket inte uppfyllde mitt behov och därmed föll bort.

Jag sökte även på databasen ERIC, med likvärdiga sökord som ovan men översatta till engelska. Jag ansåg dock att jag funnit litteratur med tillräcklig bredd för att täcka mitt behov vid min första sökning, och att den nya engelska litteratur jag fann där inte tillförde något väsentligt för min undersökning. Genom hänvisningar i titlar av svenska författare och forskare har jag från början kommit i kontakt med en del engelsk litteratur, som till viss del översatts till svenska. Detta kallar författaren K. Yin (2013) för snöbollseffekten. Fortsättning av den effekten var att jag hittade mer intressant litteratur när jag gick till hyllan för att hämta

litteratur jag fått fram vid min datasökning. Bibliotekets personal kom också med goda råd om litteratur i ämnet.

Ett sociokulturellt perspektiv på lärande

Man kan se på elevers lärande på olika sätt. Denna uppsats baseras på en sociokulturell syn på lärande. Enligt ett sociokulturellt perspektiv på lärande så utvecklas människan i en gemenskap. Människans utveckling ses inte som enbart individualistisk utan ett samspel mellan det individuella och det sociala. Vår språkutveckling formas och utvecklas utifrån vilka olika sociala sammanhang vi varit delaktiga i. Då alla människor föds med olika förutsättningar blir skolans funktion att jämna ut de förutsättningarna. Enligt Vygotsky ligger grunden för barns utveckling inrymd i "*zonen för närmaste utveckling*" (refererat i Gibbons, 2002, s. 36). Det vill säga att den kognitiva utvecklingen blir ett resultat av ett samarbete med en erfaren person. Den externa sociala dialogen blir en resurs för barnets utveckling av det inre tänkandet. Målet med lärandet är att kunna sätta de utvecklade kunskaperna i ett sammanhang. Det handlar inte om att tala om för barnet vad man ska tänka, utan hur det ska tänka. Den svenska skolan bygger på en specifik värdegrund kring etiska och demokratiska frågor, men vill främja elevens förutsättningar och förmåga att utveckla sitt tänkande. Den externa dialogen fyller på så vis en viktig funktion för språkutvecklingen (Gibbons, 2002).

Sammanställning av enkätundersökning

Av totalt 46 stycken elever så deltog 44 stycken i enkätundersökningen, då två stycken var frånvarande vid lektionstillfället. En enkät av de 44 sorterades bort då eleven inte svarat på frågorna.

Jag har delat upp enkäterna i tre grupper. I grupperna utgår jag ifrån i fall eleven är läskunnig samt om den gillar att läsa själv.

Grupperna ser ut enligt följande:

- A- Är ej läskunnig, tycker om att läsa själv: 1st elev
- B- Är läskunnig, tycker om att läsa själv: 37st elever
- C- Är läskunnig, tycker inte om att läsa själv: 5st elever

Motivet till den indelningen är för att se om det finns en skillnad i resultatet mellan de som är och inte är läskunniga, samt om intresset för läsning påverkar utfallet. Resultatet kommer att presenteras utifrån den indelning jag gjort. Varje område kommer att innefatta en resultatdel som följs upp av sammanfattande kommentarer. Resultat, sammanfattande kommentarer och mina reflektioner kring resultatet mellan grupperna presenteras efter gruppernas enskilda resultat. Jag har valt att inte presentera resultatet på sista frågan i enkäten angående om eleven har dagstidning hemma av den anledningen att jag inte såg något relevant samband mellan dagstidning och elevers läslust, vilket jag initialt var intresserad av att undersöka.

I uppsatsens diskussionsdel kommer jag att diskutera eventuella samband mellan enkätens resultat och tidigare forskning. Här kommer även resultatet av enkäten i förhållande till uppsatsens forskningsfrågor att tas upp.

Enkäten i sin helhet finns med som bilaga 1.

Grupp A

Endast en elev i enkätundersökningen var inte själv läskunnig, och fick därför hjälp av en annan lärare i klassrummet att läsa frågorna och svarsalternativen till enkäten. Eleven uppger att hen tycker om att läsa själv.

Resultat

Eleven väljer att läsa serier när hen läser själv.

I skolan upplever hen att de läser ibland, och vill gärna ha högläsning varje dag. Hemma förekommer det högläsning ibland och då av ett äldre syskon. Det de läser hemma är kapitelböcker mindre än tio minuter åt gången. Eleven skulle vilja att någon läser högt varje dag hemma för att det är spännande och hen gillar det mycket.

Ingen kommentar angavs från eleven på raden för fri text.

Kommentar

Eleven läser helst serier själv, och min reflektion är att det antagligen är så av den anledningen att det inte behöver innefatta så mycket ren textläsning, utan att bilderna kan vara så pass utförliga att man kan förstå seriens innehåll och sammanhang ändå.

Då eleven inte kan läsa själv så uppskattar hen högläsning både hemma och i skolan, och skulle vilja ha det mer än ibland.

Grupp B

Denna grupp elever är läskunniga och tycker om att läsa själva

Resultat

Eleverna i den här gruppen väljer kapitelbok när de läser själva. Många valde flera alternativ och efter kapitelboken som 28st valt kom serier (12st) och bilderbok (3st). Endast en elev valde faktaboken först, och en att läsa tidning.

När det gäller skolläsningen svarade många av eleverna att de fick höra högläsning varje vecka. Fördelningen varje dag och varje vecka var nio respektive sju stycken. Majoriteten av eleverna, hela 20 stycken, uppgav att högläsning förekom ibland i skolan. Det var endast en elev som svarade att det aldrig förekom.

Det fanns en stor önskan om att högläsning ska förekomma varje dag i skolan. 27 stycken uppgav detta och av dem hade 23 stycken även skrivit en kommentar under fri text. Här var svaren som angavs allmänt positiva, och vissa elever kunde beskriva en specifik känsla. Här är några av de svaren som uppgavs på frågan varför eleven uppskattade högläsning:

”Det är skönt att ta det lugnt och lyssna”

”För att det är lite skönt när man har jobbat”

”Jag tycker det är spännande intressant roligt och mysigt”

”Jag tycker om när någon läser för mig”

Sju stycken elever svarade nej på frågan om de ville att någon läste högt i skolan, och tre stycken svarade ibland. Här var den allmänna känslan som förmedlades på den fria textraden tristess och uttryck om ett behov av omväxling.

”Det räcker med någon gång ibland”

”För det blir trist”

När det kommer till frågorna om högläsning hemma uppger 6st elever att någon läser för dem varje dag. Någon elev varje vecka och sju stycken aldrig. Den kategori som dominerade var ibland, det svaret angav 22st elever. En enkät var utan svar på den frågan.

Oftast så är det en förälder som läser, men några angav att det kunde variera mellan föräldrar och syskon (3st) eller bara syskon (2st). Av de 37 som tillhör denna grupp uppger 7st elever att de aldrig har någon som läser för dem hemma, två stycken har inte svarat alls på frågan. Vid högläsning hemma dominerar de barn som väljer att läsa kapitelböcker, men många av dem angav flera alternativ. Bilderbok (7st) och serietidningar (8st) hade flera svar nu på frågan vad man läser tillsammans hemma gentemot vad man väljer att läsa när man läser själv.

Det tidsintervallet som flest elever angav för tiden de läser gemensamt med någon hemma var tio till trettio minuter (24st). Men det fanns de som läste både kortare och längre tid, några läste mellan trettio till sextio minuter (3st), och ett par stycken läste mindre än tio minuter hemma.

De allra flesta i den här gruppen uppskattar att någon läser högt för dem. Av de 37 elever som tillhör den här gruppen svarade bara sju stycken att de helst läser själva. De övriga svarade ja (17st) och ja mycket (11st)!

Många olika svar om varför man uppskattade högläsning uppgavs och även här hade eleverna möjlighet att svara flera alternativ om de ville. Några svarade att det är skönt att slippa läsa själv (7st). Någon uppskattade närheten mest och de allra flesta uttryckte att en stund av lugn och ro var det bästa med högläsning (20st). Många av dem tyckte att det var lättare att förstå bokens innehåll när någon läste högt (10st) och flera tog upp att det var mysigt och spännande (10 respektive 10st). Att få egen tid med den som läser uppgav fem stycken av eleverna som en viktig orsak till varför de uppskattar högläsning hemma.

Drygt hälften av eleverna i den här gruppen ville att någon skulle läsa för dem hemma (20st), medan resterande svarade nej på frågan (16st). En elev svarade inte alls.

Kommentar

Kapitelbok är det som eleverna främst väljer att läsa själva. På frågan om någon läser för dem i skolan svarade 50 procent ibland och resterande fördelades jämt mellan varje vecka och varje dag. Min reflektion kring det resultatet är att eleverna tillhörde två olika klasser, som visserligen samarbetade med planeringen av undervisningen, men att skillnaden var så slående jämt fördelad gjorde att jag antog att det var en möjlig anledning.

Av de eleverna som svarade nej eller ibland på frågan om de ville ha högläsning varje dag i skolan så hade två av dem någon som läste hemma ibland, och en av dem aldrig. Med tanke på de svar som angavs under fri text så blir min reflektion att valet av högläsningssbok kanske spelar in i om eleven vill ha läsning ofta eller ej. Är den bok som de läser just nu inte så spännande kanske eleven lika gärna kan hoppa över den och göra något för den mer intressant?

De flesta eleverna i den här gruppen har någon som läser för dem hemma, och de gillar det. Endast sju stycken uppger att de inte har någon som läser för dem hemma, och samma elever uppger också att de helst läser själva. Det är oftast en förälder som läser vid högläsningen, men syskonläsning förekommer också. Det är kapitelböcker som helst läses även hemma och läsningen pågår mellan tio och trettio minuter.

De kommentarer som lämnas runt högläsning är en stund av lugn och ro och att det är mysigt och spännande. Några elever uttrycker också egen tid med en vuxen som en positiv orsak till varför hen gillar läsning.

Grupp C

Fem stycken elever svarar att de är läskunniga men inte tycker om att läsa själva.

Resultat

Eleverna i grupp C väljer när de läser själva en kapitelbok eller serier. En av de fem uppger att det är olika vad hen läser. Dessa elevers upplevelse är att högläsning i skolan förekommer ibland (2st) och varje dag (3st). Tre av dem ville att någon ska läsa högt i skolan, medan två svarade nej på den frågan.

Fyra elever svarade på fritexten om varför de vill höra högläsning i skolan. En elev uttrycker en specifik känsla av att hen vill ha högläsning för att hen själv upplever sig som dålig. (Min tolkning och koppling är att svaret är i förhållande till läsning). Av de två som inte vill ha högläsning i skolan är det en som uttrycker att det inte behövs varje dag.

Av dessa elever är det ingen som möter högläsning hemma varje dag. En av dem uppger att det förekommer högläsning någon gång i veckan, tre stycken uppger ibland och en elev svarar att det aldrig sker. Av dessa uppgav tre stycken att det är föräldrarna som läser för dem, och en att det är antingen en förälder eller ett syskon. De uppger att man läser ungefär tio till trettio minuter vad dessa tillfällen, och tre av fyra väljer att läsa kapitelböcker då. Generellt gillar dessa elever högläsning hemma. En svarade ja, tre svarade till och med ja mycket, medan en av dem uppger att hen inte gillar läsning.

Det bästa med att ha någon som läser högt hemma uppger dessa elever är att de slipper läsa själva. En av dessa tre elever la också till att det blir lättare att förstå. En svarade att det är mysigt, en att det är spännande. Men på frågan om de skulle vilja att någon läste för dem hemma varje dag svarade endast två stycken ja, och de övriga tre svarade nej.

Av de som svarade ja kommenterade en elev på fri text att ”*det är mysigt att ligga under täcket*”.

Kommentar

Eleverna läser kapitelböcker eller serier om de får välja själva. Tre stycken vill ha högläsning, två inte. Jag ser en koppling mellan eleven som själv inte tycker om att läsa, men att den gärna vill att någon läser högt i skolan.

En elev uppger att det aldrig förekommer högläsning hemma, en skriver att det förekommer varje dag och tre stycken ibland. Det resultatet visar att majoriteten möter högläsning hemma. Hemma är det oftast föräldrar som läser för barnet, men i ett fall läste även syskon ibland. Läsningen pågick i 10 till 30 minuter och tre stycken uppgav att de gillade det, en att den gillade det mycket och en att den inte gillade läsning alls. Den eleven som inte gillar läsning alls har förälder som läser hemma ibland.

Den elev som inte gillade läsning uppgav att den hade någon som läste för hen hemma ibland. En reflektion från min sida angående detta svar är huruvida det är en medveten handling från förälderns sida att läsa högt för barnet, eller har föräldern aldrig frågat barnet om dess åsikt?

Samma elev som skrev att den gillar mycket att någon läser högt var den eleven som svarade att det aldrig förekom högläsning hemma.

En av de tre svarade också att det var lättare att förstå när någon läste högt och en elev kunde beskriva en specifik känsla för högläsning.

Resultatet mellan grupperna

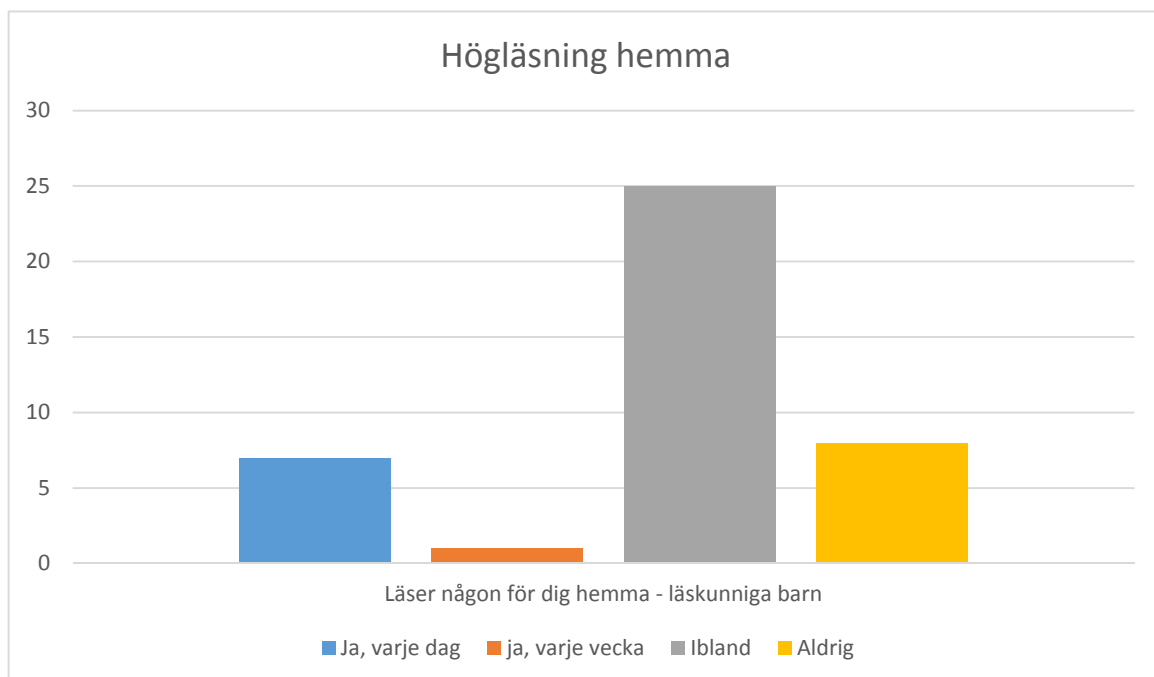
Av de som svarade att de inte ville ha någon som läste högt för dem i skolan så hade sju stycken någon som läste för dem hemma ibland eller varje vecka.

Av eleverna som aldrig hade högläsning hemma så uppgav hälften att de fick det i skolan ibland, och resten aldrig. Detta innebär alltså att 97 % av eleverna mötte högläsning antingen i skolan eller hemma. 16 % mötte endast högläsning i skolan. 2 % mötte aldrig högläsning.

De som aldrig har någon som läser för dem hemma uppger alla att de gillar att läsa och helst läser själva. Av de elever som aldrig fick höra högläsning hemma, uppgav endast en elev att den fick höra högläsning i skolan varje dag, och fem stycken ibland. Detta betyder alltså att det kan gå flera dagar mellan att dessa elever får höra högläsning. Av de elever som fick högläsning hemma varje dag eller varje vecka så uppgav endast en att den bara mötte högläsning i skolan ibland, de andra uppgav varje dag eller varje vecka. För dessa elever är istället de dagar de inte möter högläsning undantagsdagar.

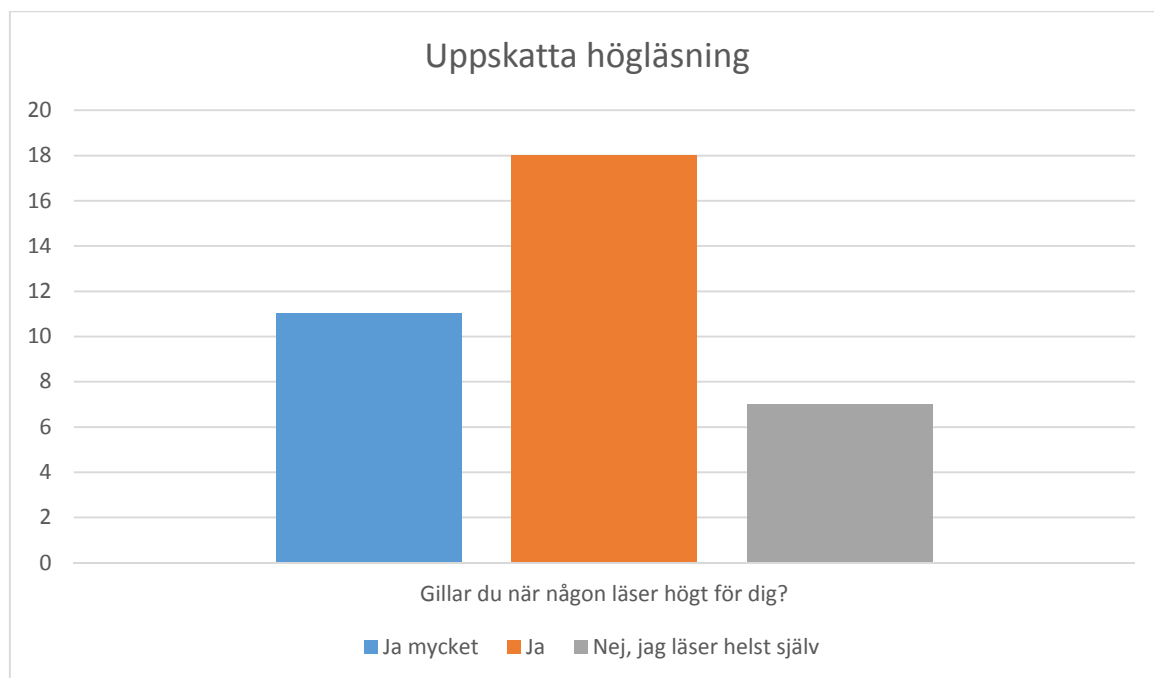
Sammanfattande kommentarer om enkäten

Jag har valt ut att presentera tre av enkätens frågor i diagramform på grund av att dessa frågor representerar en utgångspunkt för mina forskningsfrågor.

Av eleverna i årskurs tre är det åtta stycken barn som fortfarande varje vecka har någon som läser för dem hemma (Tabellen avser läskunniga elever, 42st). Av de barn jag frågat är det 79

procent som fortfarande i årskurs tre möter högläsning hemma sedan de själva blivit läskunniga.

Hela 77 procent av dessa elever uppger att de gillar, eller till och med gillar mycket, att någon läser för dem hemma. Anledningarna som majoriteten av eleverna uppger till varför de uppskattar högläsning är rent emotionella. Det är mysigt, spännande och främst ger det lugn och ro. Med det resultatet så framgår det tydligt att det inte är bara innehållet i boken som är det viktiga, utan situationen som en stund av högläsning ger värdesätts.

Även förståelsen tar stort utrymme, tretton stycken av eleverna upplever att det är lättare att förstå bokens innehåll när någon läser högt.

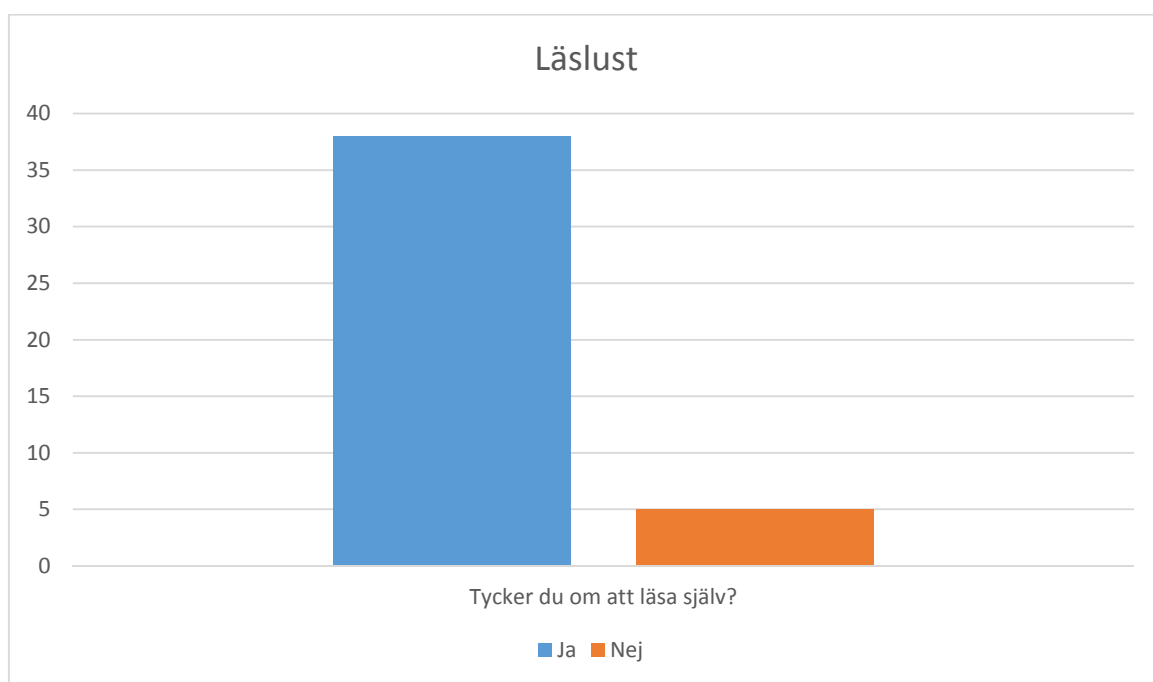
Finns det något samband mellan hur länge och hur ofta man läser? Jag ser att av dem som läser ofta – varje dag eller varje vecka- så läser majoriteten mellan 10 och 30 minuter, men ingen uppger mer. I gruppen som uppger att de läser hemma ibland är det fyra som uppger trettio minuter eller mera. I huvudsak så är det föräldrarna som läser för barnen, men syskonläsning förekommer.

Sambandet mellan de som vill att någon läser hemma men aldrig får det, är intressant. Det är bara en elev i den här gruppen som anger att den aldrig har någon som läser högt hemma men tycker om när någon läser högt. På följdfrågan om den faktiskt vill att någon läser högt hemma så svarar eleven däremot nej, utan följdkommentar. Den här eleven uppger att den

möter högläsning i skolan varje dag. Detta är lite motsägelsefullt, och min reflektion är att det kanske spelar in för den här eleven vem det är som läser. Eleven upplever kanske att föräldrarna inte läser på ett sätt som tilltalar hen, men uppskattar när läraren i skolan läser.

De övriga eleverna av dem som inte möter högläsning hemma uppger att de helst läser själva, och ingen av dem efterfrågar att någon ska läsa.

Det som eleverna väljer vid högläsning är kapitelböcker. Resultatet är överlägset de andra alternativen.

De elever som gillar att läsa övervägde vid denna undersökning. Det framkom också att majoriteten vill ha högläsning hemma och i skolan.

Diskussion

Resultatet från enkätundersökningen i relation till vad forskningen säger

97 % av eleverna i undersökningen mötte högläsning antingen i skolan eller hemma. Det resultatet känns i det stora hela positivt, tycker jag, om man ska utgå ifrån de rekommendationer som finns angående högläsning. Men när jag börjar bena i siffrorna så ser resultatet lite annorlunda ut.

Ett intressant resultat som jag varit inne på tidigare, men gärna vill belysa igen är hur ofta vissa barn får delta i högläsning. Av de barn som uppgav att de aldrig fick höra högläsning hemma uppgav de flesta att de bara fick höra högläsning i skolan ibland. Däremot fick de barn som uppgav att de fick höra till högläsning varje dag eller varje vecka hemma, också höra till högläsning i skolan regelbundet. Om målet är att barn ska få höra till högläsning varje dag så har de elever som får högläsning hemma har på så vis ett försprång.

De som aldrig har någon som läser för dem hemma uppger alla att de gillar att läsa och helst läser själva. Är det för att de säger att de helst läser själva som de inte får någon som läser för dem hemma? Forskningen menar att man inte ska sluta läsa när barnen lärt sig läsa själva, men hur gör man då om barnet väljer att läsa själv? Min filosofi är att man kanske bör hitta andra arenor och andra texter att erbjuda för barnet, vilket bekräftas i forskningen jag presenterat. Kanske är det inte kapitelböcker man ska läsa ihop med barnet, utan en faktabok som berör ett gemensamt intresse. På så vis blir läsningen något annat, ett gemensamt kunskapsökande, men med samma kvalitativa syfte.

När jag tittar på helheten i enkätundersökningen så dominerar de som uppger högläsning hemma *ibland*. Det är faktiskt bara sju stycken av 43 som deltog i undersökningen som aldrig har någon som läser för dem. Men räcker det med ibland? På det viset som jag utformat svarsalternativen så betyder ibland mindre än en gång i veckan, men möjligheten finns såklart att någon tolkat ibland som mer regelbundet. Om vi tittar på vad forskningen säger så anses det att språklig stimulans som till exempel högläsning ligger till grund för barnens utveckling av språket och ordförrådet. Denna stimulans påbörjas den dagen barnet föds, men kan sedan skilja väldigt mycket. Skillnaden på hur stor språklig stimulans barnet får kan kopplas till föräldrarnas utbildningsnivå. I en familj där föräldrarna är högutbildade får barnen en tre gånger större stimulans än i en familj med lågutbildade föräldrar. Många föräldrar vet idag att en enkel handling som högläsning blir primär för barnets utveckling på så vis att den utvecklar barnet både intellektuellt och emotionellt, men ändå så visar det sig att elevers läskunnighet sjunker i Sverige enligt senaste undersökning PIRLS (Skolverket, 2013).

Undersökningar har gjorts angående resultatet som högläsning hemma ger fram till årskurs tre, och det visar sig att de barn som fått högläsningen har ett försprång i skolan. Dominković m.fl.(2006) menar att de förkunskaper dessa elever fått genom högläsning hemma påverkar mer än de insatser som skolan gör vid skolstart.

Uppmaningen som författaren Fox (2003) ger är att man ska börja läsa dagen barnet föds, och sedan aldrig sluta. Trots att barnen lärt sig att läsa själva ska vi fortsätta att läsa, så länge som vi får. Även Körling (2013) instämmer i detta: Låt läsningen fortgå!

Men med de elever som inte vill att föräldrarna läser för dem i åtanke, i undersökningen jag gjorde var de flera stycken, blir min reflektion att man kanske bör göra läsningen till ett sätt att umgås. Flera författare framhåller att det aldrig får bli ett tvång att läsa. Dialogen kring att läsa hemma får inte präglas av ”vi måste läsa en bok också” för att beta av det på en slags dagordning eller som en hemläxa från skolan. Istället så bör förälderns egen glädje för läsning lysa igenom. Jag tror att när det blir en rutin som alla uppskattar, då finns det chans att rutinen håller i sig och att läsningen fortsätter även efter att barnen växt upp och själva behärskar att läsa. Fox (2001) tar också upp detta med den vuxnes egna erfarenheter av högläsning. Har man inte själv fått höra läsning så kanske man inte förstår dess magi. Men jag tror att alla föräldrar uppskattar en stund med sina barn, det är något jag utgår ifrån då jag själv är förälder. Det är nyttigt att läsa för våra barn, det framgår med all tydlighet när man ger sig in i urvalet av litteratur som finns i ämnet. Genom att skapa en rutin för högläsning får föräldern en värdefull stund med sitt barn, samtidigt som man ger en erfarenhet till barnet som den kommer att ha nytta av i sitt framtida liv. Men precis som Fox (2001) framhåller, det handlar inte om undervisning, utan om en mysig stund.

Av de som i enkäten uppgav att de är läskunniga men inte gillar att läsa själva (grupp C) så svarade fyra av fem att de fick höra högläsning hemma. Dessa fyra elever gillade högläsning och såg olika fördelar med läsningen. En aspekt var att det var skönt att slippa läsa själv, och att det på så vis gick lättare att förstå vad texten ville förmedla. I hela enkätundersökningen var det tretton stycken som angav just förståelsen som en fördel. Detta stämmer väl överens med orsaker som författaren tagit upp som motiv till att vi faktiskt ska läsa för våra barn. Prage & Svedner (2000) påvisar detta med upplevelsen, och interaktionen mellan dem som läser. Ekström (2004) beskriver just den aspekten som eleverna tar upp om förståelse. Genom att slippa läsa själv kan man ta till sig texten och ge sig hän åt berättelsen utan att lägga energi på att forcera texten själv. Högläsning är därför lika viktigt för barn som kan läsa som för barn som inte är läskunniga, och det har inget med ålder att göra. Resultatet av den här studien är

glädjande på så vis att så pass många elever i enkätundersökningen faktiskt fortfarande möter högläsning hemma.

Se till att göra läsningen till en vana, uppmanar Fox (2001). Hon talar om lusten att läsa, och hur vi kan förmedla den till barnen. Körling talar om att grunden till läsning ligger i det mänskliga mötet. Vi måste vara generösa med att läsa högt, och dela med oss av det vi kan. Att låta våra barn ta del av högläsning ger dem en bättre möjlighet att utveckla en livslång relation och intresse för läsning. Vi agerar förebilder för barnen, och vår inställning smittar av sig (Dominković m.fl., 2006). I grupp B, det vill säga den största gruppen där eleverna är läskunniga och gillar att läsa själva, så är elevernas inställning till läsning god. Majoriteten av dem får ta del av högläsning hemma. Enligt enkätundersökningen jag gjort uppger fyra av fem bland de som inte gillar att läsa själva att de har någon som läser för dem hemma endast ibland. Av dem som gillar att läsa så har 29 stycken någon som läser hemma. Skillnaden mellan dem som gillar att läsa och de som inte gör det är också väldigt stor i antal. Koppling finns här till vanan av att läsa som speglar sig i om man gillar läsning generellt. Den sociala aspekten av högläsning gör sig gällande också här, och kanske även föräldrarnas inställning till läsning. Sambandet överensstämmer med vad forskningen säger. Vi kan vaggas in i barnen i en specifik inställning angående läsning. Den gemensamma tiden och det gemensamma fokuset de har med sina föräldrar spelar antagligen in på den allmänna uppfattningen och inställningen till läsning. Detta kommer barnen att ha nytta av resten av livet.

Enligt enkäten är det i huvudsak föräldrarna som läser för barnen hemma, men i några fall varierar läsningen mellan föräldrar och äldre syskon. Det vore intressant att se hur det goda samtalet, som bildas genom gemensam läsning, skulle kunna utvecklas annorlunda mellan barn, små och stora, istället för mellan barn och vuxen. Angående syskonläsning specifikt har jag inte hittat någon forskning. Det framkommer dock från flera författare att dialogen är viktig och att någon ska föra samtalet framåt. Jag tror att ett förståndigt syskon kan föra ett samtal framåt på ett nog så stimulerande och språkutvecklande sätt. Att tillsammans tolka en boks bilder kan utveckla ett samtal där barn med fantasi så klart har mycket att tillföra. Om inte annat för övning av det samspel som flera författare framhåller att högläsningen bidrar till att utveckla hos barnet.

Valet av bok speglas också i enkäten. Det framkommer att det är kapitelböcker som barnen helst läser, både själva och tillsammans med en vuxen. Att läsa kapitelböcker, eller böcker

utan bilder som kapitelböcker ofta är, ger barnet möjlighet att öva sin förmåga att skapa inre bilder. Den eleven i undersökningen som inte var läskunnig valde serietidning när den läste själv. Detta speglar att bilder har en annan betydelse innan barnet själv kan läsa, och speciellt serier ger barnen möjlighet att följa med i berättelsens handling trots att hen inte behärskar språket.

[Hur kan högläsning i skolan försvaras utifrån skolans styrdokument?](#)

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Skolverket, 2011) kan tolkas utifrån en rad olika synvinklar. Min övertygelse är att om man vill tolka in ett arbetssätt i sin undervisning som innebär att introducera och arbeta med högläsning, så finns det goda möjligheter att göra det.

Redan i syftesbeskrivningen för svenska (Skolverket, 2011) finns flera formuleringar angående språket och språkbruk att sätta i samband med högläsning. Här uttrycks att eleven ska få tillfälle att utveckla sitt språk, samt utveckla kunskaper om språket. Man tar även upp språkets uppbyggnad och normer. När jag gör min tolkning av syftesbeskrivningen i *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Skolverket, 2011) så ser jag kopplingar till det forskare ser att högläsningen ger barnen och eleverna. Att lyssna till högläsning hjälper det lilla barnet att lära sig strukturer. Man läser från höger till vänster, från blad ett bladdrar man vidare ett i taget. Det blir naturliga pauser vid punkt och när man vänder blad, för att nämna några exempel om strukturen. Lundberg beskriver detta som skriftens konventioner (Lundberg, 2010). Texters uppbyggnad och hur den organiseras finns inte endast med i läroplanens syftesformulering för svenska, utan uttrycks också under centralt innehåll för svenska (Skolverket, 2001, s. 223).

Enligt min undersökning är högläsning i skolan efterfrågad. Flera elever ser inte högläsningstunden som vanligt skolarbete, utan finner ett annat lugn av att någon läser. De uttrycker bland annat ”att det är skönt efter att man jobbat”. Med tanke på att eleverna inte upplever högläsning som riktig lektion kan man kanske tro att den inte är viktig, men jag ser det snarare som tvärt om. Jag skulle känna mig som en mycket lyckad pedagog om jag lyckas smyga in så mycket kvalitativ undervisning som högläsning ger, och ändå får eleverna att känna sig så avslappnade att de ser den stunden som en paus i ordinarie undervisning. Viktigt är dock att se skillnaden på vad läsning hemma med en förälder ger utrymme för, kontra hur högläsningen används i skolan. Här beskriver jag fördelarna med att använda högläsning i undervisningen, hemma handlar det inte om undervisning utan en stund av närhet där den språkliga kompetensen utvecklas som en bonus.

Ekström (2004) menar att högläsning inte ska användas som en utfyllnad i undervisningen när tid finns. Mina iakttagelser är dock att det är precis så som det ofta är. Jag tror att det handlar mycket om lärarens intresse och övertygelse i vad som bör prioriteras i undervisningen. Den erfarenhet jag själv har från skolans värld och undervisningen i stort är dock i linje med de farhågor som Ekström beskriver.

Genom att vara språkligt aktiv i många olika sammanhang så utvecklas en språkkompetens hos barnet som är en förutsättning för eleven när den integrerar i olika sociala sammanhang. Att utveckla en ”tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan” (Skolverket, 2011, s. 222) hjälper eleven i samtal och gemenskap med andra (Ekström, 2004). Vid högläsning utvecklas en interaktion mellan läsare och åhörare, vilket är en social handling i sig. Språkkompetensen som utvecklas vid läsning av olika sorters texter kan förflytta oss mellan olika sammanhang, och ger oss ett språk vi normalt inte använder vid vanligt tal.

Enligt Lundberg (2010) så sker barns språkutveckling bäst i ett kommunikativt sammanhang. Att läsa högt är ett utmärkt tillfälle att komma in på samtal (Fox, 2001). Talet och samtalet är idag av stor betydelse i kunskapsprocessen. Att arbeta och samtala i grupp är ett led i kunskapsfördjupning och social utveckling. Eleverna kan genom samtalet hjälpa varandra framåt i sitt lärande, och lärarens roll i detta är att stimulera det samtalet. Läraren har en allmänt språkstimulerande funktion i sin undervisning, som regleras av styrdokumentet (Skolverket, 2011). I styrdokumentet framgår också att barnen skall ges möjlighet att utveckla sin förmåga att lyssna, reflektera och uttrycka sig i tal och skrift. Skolans uppgift är att ge förutsättningar för en så positiv språkutveckling som möjligt. Detta kräver i sin tur tillit till den egna muntliga förmågan. Undervisningssituationerna i skolan är väldigt konkreta och innebär ett samspel mellan elever och lärare. Bakom undervisningssituationen finns en rad individuella förutsättningar för både elever och lärare. Lärarens olika talsituationer i klassrummet stimulerar elevernas talaktivitet, vilket kan innebära allt från att dela ut och ta emot instruktioner till att delta i sociala vardagssamtal. Läraren har alltid haft en viktig roll som förmedlare av olika innehåll, och av de situationer som finns kan högläsningen ses som en av de viktigare (Prage & Svedner, 2000). Genom högläsningen stimuleras dessa samtal. Man delar en gemensam upplevelse genom boken. Ibland kan det finnas utrymme att tolka den lästa texten på olika vis, utifrån de olika erfarenheter man bär med sig och sin allmänbildning. Man kan dock ändå förenas i samtalet kring vad som lästs, för den upplevelsen i sig är gemensam och man kan gå tillbaka och prata om vad texten kan betyda. Genom högläsningen föds samtal, den utvecklar förmågan att tänka, den tränar eleven på att

lyssna och den har på så vis även en social funktion (Körling, 2013). De aktiviteterna jag beskrivit: *lyssna, återberätta och muntliga presentationer*, går att koppla till det som beskrivs i läroplanen under centralt innehåll för svenska i Lgr 11 (Skolverket, 2011, s. 223).

Vad bidrar högläsning till utifrån ett språkinlärningsperspektiv?

Efter att jag gått igenom tidigare forskning, samt uppdaterat mig på gällande styrdokument för grundskolan, så ser jag många samband som kan dras mellan språkinlärning och högläsning.

Högläsningen inviger redan från början barnet i skriftspråkets konventioner (Lundberg, 2011). Grunden till att läsa, hur du håller boken, att bläddra och att texten har något att förmedla.

Att läsa på allt som finns runt omkring oss ger oss viktig information i samhället. Vi avläser som vana läsare detta helt omedvetet, när vi ska åka tåg, gå till tandläkaren eller köpa hallonsylt. Detta kan vi också berätta för barnen. Hur vet vi att det är just den här förpackningen som innehåller filmjolk, när den med lättmjolk ser likadan ut? Jo, vi läser vad som står. Genom att läsa högt, och visa var vi läser, så förstår barnen att texten har ett budskap och troligtvis väcks ett intresse för att själv lära sig. Det sker en språklig socialisering.

Högläsning handlar kort och gott om att någon läser en text högt, och någon annan lyssnar och eventuellt följer med i texten (Prage & Svedner, 2000). Att lyssna till en god läsare har flera kvalitativa poänger. En förutsättning för en fin upplevelse är att läsaren har ett genuint intresse både för dem man läser för och för det som hen läser. Att lära sig att läsa och skriva innefattar mer än att bara knäcka koden till att läsa, och därför behöver vi hjälpa barnen att utveckla ett intresse för språket (Berg, 2011). Med teknikens hjälp kan vi kanske få viss hjälp att väcka lusten på så vis att vi kan ta hjälp av projektorer till exempel för att åskådliggöra saker för oss rent konkret. Men tekniken kan aldrig ersätta den mänskliga kontakt och integration som en stund av högläsning bör förmedla.

Grammatik, begrepp och till viss del även genrer kommer automatiskt genom högläsningen, och även det utvecklar ordförrådet. Barnet får sedan möjlighet att bygga sina ord genom att pröva sin kunskap i gemenskap och samtal. Det bildas en bro genom skriftspråket till samtalet (Lundberg, 2010). Genom barnets tolkning och att det blir bekräftat utvecklas ordförrådet. Det utvecklas en intellektuell vana, genom att barnet får öva på att vara uppmärksam och följa en handling.

I den litteratur jag tagit del av återkommer forskare och författare till samtalet som högläsningen ger upphov till. Flera kommenterar mötet och interaktionen som en av högläsningens stora poänger och förutsättning för att barn ska få möjlighet att utveckla sitt språk. Föräldrarnas roll är av stor betydelse för språkutvecklingen, större än skolans insatser hävdar Lundberg (2006). Jag fann forskningen från USA som jag refererar till i *Tidigare forskning* mycket intressant då den visar på hur stor skillnad det finns i barns ordförråd beroende på föräldrarnas utbildningsnivå, och att detta även sattes i samband med vilket språkbruk som var vanligt i familjerna. Den kvalitativa skillnaden påvisades, dessutom fanns det också en rent kvantitativ skillnad i antalet ord i barnens ordförråd. Att tala kärleksfullt med sitt barn när det är litet utvecklar inte bara språket, utan det påverkar även barnens intelligens positivt (Fox, 2001).

Idag vet man genom forskning att barn som tidigt fått höra mycket högläsning fått bättre förutsättningar att ta makten över sitt språk och påverka sin livssituation (Dominković m.fl., 2006). Därför är frågan om i hur stor utsträckning barnet/eleven fortfarande möter högläsning hemma högst relevant. Hos barnet finns en medfödd förmåga att utveckla sitt språk, alltså är detta ingen plötslig process utan inläringen sker parallellt med utvecklingen. Detta gör det lätt att försvara att prioritera högläsning, och det kan tyckas vara ett lätt sätt att som förälder hjälpa sina barn med denna utveckling. Jag ser ett samband med resultaten i enkätundersökningen jag gjorde, som faktiskt visade att många av dem som uppskattar läsning hade någon som läste högt för dem hemma. Min egen reflektion är att högläsningen antagligen minskar i intensitet i relation till att barnen växer upp, vilket kan förklara att flertalet angav tidsintervallet ”ibland” på enkätfrågan som gällde hur ofta någon läste hemma för dem. Min åsikt är även att informationen borde göras tydligare till föräldrar om vilken inverkan högläsningen faktiskt har för barnets språkutveckling.

Även läsförståelsen blir bättre av att lyssna till högläsning, då skriften på så vis befasts. I enkäten tog flera av eleverna upp förståelsen som en positiv effekt av att någon läser högt för dem. Barnen vet vad de kan förvänta sig av berättelsen, de blir bekanta med dess struktur.

[Vilka sociala aspekter kan sättas i samband med högläsning](#)

Både resultatet från enkätundersökningen samt genomgången av tidigare forskning visar på samma sak. Det handlar inte bara om att förmedla en boks innehåll, utan genom högläsningen utvecklas andra delar av barnet eller eleven.

Flera författare återkommer till att högläsning av en annan människa aldrig kan ersättas av en inspelad röst. Vi kan inte ha en fil med barnsagor på ipaden och tro att vi fixat biten med högläsning utan att själva göra en insats. Det är närvaron som är värdefull och som spelar in i sammanhanget, inte överföring av information. Detta framgår främst vid svaren på vad eleven uppskattar med högläsning. De beskriver att det är spännande, att de varvar ner, och att det är skönt att sitta och lyssna.

Tekniken kan vi ha med som ett väldigt bra komplement, särskilt vid högläsning i skolan. Att vid högläsning i en klass kunna se bilderna på tavlan och kunna följa med i texten samtidigt som vi läser är till exempel en bra poäng. Men att förmedla känslan och öppna upp samtalet som en gemensam bok bjuder in till, det kan vi bara ordna själva med vår fysiska närvaro. Det finns barn som inte själva velat lära sig läsa, på grund av rädslan att gå miste om stunden de har tillsammans med den vuxna vid högläsning (Fox, 2001).

I dagens samhälle krävs en social kompetens. Vi ställer stora krav på våra barn att de ska kunna samspeka tillsammans med andra i skolan och samhället i stort. Detta är en förmåga som behöver övas upp, hos vissa barn mer än hos andra. Dominković m.fl. (2006) tar upp denna socialiseringsprocess, som är en integration mellan människor från minst två håll och som handlar om att anpassa sig. De menar att den inlärningssituation som skapas vid tillfällena av högläsning har en stor effekt för barnens fortsatta kommunikationsutveckling. De beskriver flera olika komponenter som observerats i samband med högläsning, som sedan behövs för att samspeka med andra människor, i leken, när vi för dialog och samtalar med varandra samt för att kunna hålla ett gemensamt fokus.

I sammanställningen av enkäten kunde vi se flera olika svar som visade på att eleverna i de klasser enkätundersökningen avsåg satte ett värde på den gemenskap läsningen gav.

Majoriteten uttryckte ändå att de ville ha högläsning, och svaren var mer emotionella än praktiska. Detta ger mig bekräftelse på det forskningen framhåller, att det handlar om mer än att förmedla en boks innehåll. Det handlar om tid tillsammans, och en stund av lugn och ro.

Språkligt självförtroende utvecklas när vi högläser för barnen. Författare gör gällande att när ordförrådet utvecklas så stimuleras också allmänbildningen hos barnet. Dessa komponenter bidrar till ett språkligt självförtroende. Högläsningssituationen ger barnet närhet och bekräftelse, vilket är två viktiga komponenter utifrån en social aspekt, genom att det bland annat utvecklar barnets sociala förmåga. Interaktion är ett samspel och en anpassning från flera håll och individer. Det handlar om att fokusera och lyssna på någon annan, vilket är

viktiga förmågor i samspelet med andra. Genom berättelsen utvecklar barnet inre bilder som stimulerar fantasin och därmed leken. Leken är ett redskap som barnet har för att öva och praktisera de förmågor hen tillägnat sig.

Metodkritik

I den första klassen där enkäterna delades ut påpekade jag inte att vissa frågor fanns med som uppföljning till föregående fråga. Om eleven svarat nekande på exempelvis *Läser någon högt för dig hemma* så kunde eleven hoppa över följande tre frågor. Detta ställde till problem för en elev som har behov av god struktur då hen ansåg att enkäten var utformad på ett idiotiskt sätt. När detta noterades var jag noga med att informera den andra klassen på ett mer nyanserat sätt angående frågor som kunde utebli.

Även frågornas ordning hade med fördel kunnat placeras annorlunda för att underlätta vid min redovisning av enkäten. En tydligare uppdelning om känslan för högläsning i stort, samt en del om högläsning hemma och en angående högläsning i skolan, hade gett en enklare och enligt mig bättre översikt.

Hade jag gjort om enkäten idag hade jag haft flera frågor med öppna svar. Detta för att komma åt fler av elevernas egna tankar samt få svar på samband som jag bland annat kommenterat i diskussionsdelen. Jag har även funderat över intervju som metod för en del av undersökning, av samma anledning.

Frågan angående om eleven hade dagstidning eller inte blev överflödigt och hade med fördel kunna utelämnats.

Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen var att genom en enkätundersökning undersöka hur ofta barnen i de klasser jag valt ut möter högläsning hemma och i skolan, samt uppmärksamma om det finns flera orsaker till att prioritera högläsning tillsammans med barnen.

Den här uppsatsens resultat visar på att man i hög grad bör prioritera högläsning, hemma och i skolan. Läsförståelsen sjunker i takt med intresset för läsning hos dagens barn i Sverige. Detta trots att högläsning är nyckeln till framgång enligt flera forskare och författare. De framhåller att högläsning som en naturlig och självklar del i barns språkutveckling då det bidrar till att utveckla barns ordförråd och allmänbildning. Det framhålls även att den gemenskap som blir mellan barnet och den som läser är av stort värde. Tekniken i all ära, men det mänskliga mötet är viktigare.

Enligt den enkätundersökning som jag genomförde bland elever i årskurs tre, så uppgav flera att det var just närheten de uppskattade med högläsning. Detta besvarar en del av min frågeställning om huruvida högläsning innebär mer än att förmedla en boks innehåll. Flera uppgav också att det var lättare att förstå bokens innehåll när någon läste högt, och detta stämmer väl överens med vad flera författare säger. I stället för att lägga energi på att forcera texten i boken kan barnen koncentrera sig på bokens innehåll.

I min undersökning ville jag se i hur pass stor utsträckning eleverna i årskurs tre fortfarande möter högläsning. Det visade sig att 79% fortfarande möter högläsning hemma. I skolan läser man högt varje vecka eller ibland. Det resultatet är ett gott resultat om man ser till hur rekommendationerna ser ut. Sluta aldrig att läsa för era barn, skriver flera författare, det är i gemenskapen med andra som språket föds.

Beträffande intresse för läsning så ser det också positivt ut i de klasser jag mött, i jämförelse med de generella siffrorna som presenterats. Författare menar att föräldrarna har en viktig roll när det handlar om att inspirera och vara förebilder för barnen i deras livslånga relation till böcker. Majoriteten av eleverna i den här undersökningen, med undantag av endast fem stycken, uppger att de tycker om läsning, och 77% av de som deltog vill gärna att någon läser för dem.

Referenser

- Akademibokhandeln (u.å) *Lusten väcks när vi läser tillsammans*. Hämtad från: <http://akademibokhandeln.se/artiklar/lusten-vacks-nar-vi-laser-tillsammans/>
- Berg, E. (2011) *Läs- och skrivundervisning Teorier, trender och tradition*. Lund: Studentlitteratur AB
- Dominković, K., Eriksson, Y., & Fellenius, K. (2006) *Läsa högt för barn*. Författarna och Studentlitteratur Danmark: Narayana Press
- Ekström, S. (2004) *Läs och Berätta.Handledning för högläsare och berättare som besöker barngrupper i förskola och förskoleklass*. Stockholm: Alloffset
- Fox, M. (2003) *LÄSA HÖGT, en bok om högläsningens förtröllande verkan*. Riga: Tryck Preses Nams
- Gibbons, P. (2002) *Stärk språket stärk lärandet. Språk- och kunskapsutvecklande arbetsätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Stockholm: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB
- Ingvar, M., & Eldh, G. (2014) *Hjärnkoll på skolan och varför barn behöver dig för att lära*. Stockholm: Författarna och Natur & Kultur
- K. Yin, R. (2013) *Kvalitativ forskning från start till mål*. Lund: Studentlitteratur AB
- Körling, A-M. (2012) *Den meningsfulla högläsningen*. Stockholm: Natur & Kultur
- Larsson, S. (2011) *Kvalitativ analys – exemplet fenomenografi*, Linköpings universitet. Hämtad från http://www.academia.edu/898904/Kvalitativ_analys_-_exemplet_fenomenografi
- Larsson, S. (2011) *Om kvalitet i kvalitativa studier*, Linköpings universitet. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:245080/FULLTEXT01.pdf>
- Lundberg, I. (2008) *Alla kan lära sig läsa och skriva*. Stockholm: Natur & Kultur
- Lundberg, I. (2010) *Läsningens psykologi och pedagogik*. Stockholm: Natur & Kultur
- Lännström, A. (2013, Oktober 3). Föräldrar läser allt mindre för barnen. *SVT Nyheter*. Hämtad från: <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/sormland/allt-farre-foraldrar-laser-for-sina-barn>
- Palmer, S. (2006) *Toxic Childhood: how modern life is damaging our children... and what we can do about it*. Orion
- Prage, S., & Svedner, P. (2000) *TALA SAMTALA LÄRA: Om lärares och elevers tal i undervisningen*. Uppsala: X-O Graf tryckeri
- Skolverket (2010) *Forskning om språklig kompetens*. Professionsutvecklingsenheten. Hämtad från: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/amnen-omraden/spraklig-kompetens>
- Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan. Förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Edita

Skolverket (2013) *PISA 2012: 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*. Hämtad från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publication?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf3127.pdf%3Fk%3D3127

Bilaga 1

En enkätundersökning om läsning - i skolan och i hemmet

Är du?   flicka   pojke

Kan du läsa själv?

Ja
Nej

Tycker du om att läsa själv?

Ja
Nej

Vad läser du helst själv?

Serier
Bilderbok
Kapitelbok
Tidningen
Faktabok

Annat _____

Läser någon för dig i skolan?

Ja, varje dag
Ja, varje vecka
Ibland
Aldrig

Vill du att någon läser högt varje dag i skolan?

Ja
Nej

Varför? _____

Läser någon för dig hemma?

Ja, varje dag

Ja, varje vecka

Ibland

Aldrig

Om någon läser för dig hemma, vem är det då?

Syskon

Förälder

Annan vuxen:

_____

Vad läser ni då?

Serier

Bilderbok

Kapitelbok

Tidningen

Faktabok

Annat: _____

Hur länge läser ni varje gång?

Mindre än 10min

10-30min

30-60min

Mer än 60min

Gillar du när någon läser högt för dig?

Ja mycket

Ja

Nej, jag läser helst

själv

Nej jag gillar inte

läsning

Vad är det bästa med att någon läser högt?
(här kan du välja flera alternativ)

Att sitta nära
Lugn och ro
Att slippa läsa själv
Lättare att förstå
Mysigt
Spännande
Egen tid med den
som läser

Annat: _____

Vill du att någon läser högt varje dag hemma?

Ja

Nej

Varför? _____

Har ni dagstidningen hemma?

Ja

Nej

Vet ej

Tack för att din medverkan 😊